De nestor, het nieuws en het leven

Een verzameling van Koois Columns
2017-2021

De nestor, de actualiteit en het leven alledag

Martin Kooistra

Inhoudsopgave:

Voorwoord		5
Deel 1:	De Nestor	7
Deel 2:	Het Nieuws	43
Deel 3:	Het Leven	115

Schrijver: Martin Kooistra
Coverontwerp: Martin Kooistra
Omslagfoto: Eefke van Gennip
ISBN: 9789403928852

© Martin Kooistra

Voorwoord van de Auteur

Als kind op de Lukasschool in Drachten ontwikkelde ik al een voorliefde voor schrijven. Indertijd ging het vanzelfsprekend vooral om fantasieverhalen. In mijn tienerjaren "amuseerde" ik mijn klasgenoten in de bovenbouw van de havo tijdens de lessen Nederlandse schrijfvaardigheid van meneer Bressers met verhalen die altijd (en het liefst zo bizar mogelijk) uitliepen op bruut geweld. Als volwassene nam ik minder tijd om te schrijven, maar zorgde ik er al wel voor dat ik me verdiepte in een onderwerp voordat ik er mijn mening over formuleerde.

Sinds de jaren 80 en 90 zijn de tijden veranderd. Iedereen kan zijn mening spuien via sociale media en veel mensen doen dat ook. Eerst voornamelijk via blogs, het laatste decennium steeds meer in vlogs of podcasts. Voor mij was het schrijven van columns in eerste instantie bedoeld als onderdeel van een journalistiek portfolio. Toen ik begon, had ik net een schriftelijke opleiding journalistiek afgerond met een 8 voor het examen. Om potentiële toekomstige werkgevers te laten zien dat ik weer journalistiek actief ben (van 1991 tot 2005 werkte ik bij RNL, later Radio Decibel Eindhoven), gaf ik mezelf de opdracht om elke week drie verschillende soorten columns te schrijven. De titel verwijst naar de drie archetypes die ik leerde tijdens de opleiding journalistiek. Het valt uiteen in twee tijdvakken, omdat ik tussendoor tijdelijk was teruggekeerd in het onderwijs en onvoldoende tijd had om te schrijven.

Deze verzameling bevat alle columns die voldoen aan mijn belangrijkste stelregel: ze moesten exact 400 woorden bevatten. Om redenen die ik me niet altijd kan herinneren, schreef ik zo nu en dan een column met een andere lengte. Ik heb ervoor gekozen om die niet te publiceren. Dat verklaart waarom er hier en daar maar twee columns per week zijn. De teksten zijn in juni 2026 geredigeerd. Taal- en spelfouten zijn gecorrigeerd; regelmatig moest ik (daardoor) formuleringen aanpassen om vast te houden aan die 400 woorden. Aan de strekking van de tekst is niets gewijzigd. Voor mij zijn deze columns een tijdcapsule. Het toont wat mij (en in veel gevallen een groot deel van Nederland) op dat moment bezighield.

Tijdens het redigeren merkte ik dat mijn mening over sommige onderwerpen is veranderd. Maar columns moeten prikkelen en ik heb ze in ieder geval met plezier teruggelezen. Ik hoop dat je deze verzameling van "Koois Columns", die ik eerder op de gelijknamige blog publiceerde, ook met plezier zult lezen.

Martin Kooistra
Eindhoven, juni 2026

Deel 1:

De Nestor

Ook Leraren Kunnen Klaplopers Zijn!

Ja, ik ben een nuchtere Fries en houd graag beide benen op de grond. Maar dat is niet de enige reden waarom ik die heldenstatus die docenten in de media krijgen toegespeeld al heel erg lang beu ben. Leraren zijn geen helden. Net als bij elke vorm van loonslavernij heb je mensen die hun werk uitstekend doen. Anderen doen hun werk ‘naar behoren’. En dan heb je nog de klaplopers die er niets van bakken, waar een werkgever wegens allerlei arbeidsrechten tot in lengte van jaren mee zit opgescheept.

In de 15 jaar dat ik in het middelbaar onderwijs heb gewerkt (tot maart 2017) prijsde ik me gelukkig met vrienden en kennissen die me keer op keer wezen op de vele vakanties die we in het onderwijs hebben. En laat je alsjeblieft niet wijsmaken dat leraren tijdens de vakantie "doorwerken". De meesten van ons nemen zich hooguit voor om iets te gaan doen. Op de eerste dag na de vakantie moeten ze vervolgens toegeven dat het er niet van gekomen is. En ja, dan moet je niet gek opkijken als je te maken krijgt met werkdruk.

Natuurlijk is er in het onderwijs sprake van werkdruk, maar je kunt voorspellen wanneer die werkdruk ontstaat: bovenbouwdocenten moeten eind mei heel veel examens nakijken en zijn daar soms tot diep in de nacht mee bezig. Dat klinkt heroïsch, maar die docent hoeft die leerlingen tot aan de zomervakantie geen les meer te geven! Ik heb zelf jarenlang drie examenklassen gehad. Na de meivakantie ging ik daarom van 24 naar 12 lesuren... en dan mocht ik als fulltimer nog gewoon een hele dag thuisblijven ook! Onderbouwdocenten hebben die luxe niet, maar opereren vakinhoudelijk dan weer op een dusdanig niveau dat het nakijken van een SO of een proefwerkje in een vloek en een zucht is gepiept. Zeker als je slim genoeg bent om de leerlingen een multiplegoktoets te geven.

Vergis u niet: leraar is geen gemakkelijk beroep. Ik heb het onderwijs natuurlijk niet voor niets achter me gelaten. Toch geloof ik er heilig in dat het onderwijs niet alleen beter, maar voor alle betrokken partijen (en vooral mijn oud-collega’s in het middelbaar onderwijs) veel aangenamer kan zijn. Het zou een hoop schelen als onze toekomstige minister het wat makkelijker zou maken om de onbekwame en de klaplopers te wieberen. Dan hoeven bekwame docenten in ieder geval geen tijd meer te verspillen aan puinruimen.

16 oktober 2017

De Normjaartaak: een introductie

Docenten in het middelbaar onderwijs hebben vaak vakantie. Dat is niet alleen een feit, het is ook een argument dat de niet-ingewijde criticasters nogal eens gebruiken als tegenargument als docenten het over werkdruk hebben – of 'werkbeleving', zoals sommige zweverige directieleden het nog wel eens menen te moeten noemen. Het is daarom misschien een goed plan om de relatieve buitenstaander een rondleiding te geven in de wereld van de Normjaartaak [NJT], een ingewikkeld en in sommige opzichten behoorlijk nutteloos papiertje.

De Normjaartaak geeft aan hoeveel uren je gedurende het komende schooljaar betaald krijgt en geeft een verantwoording van de uren die je krijgt uitbetaald. Iemand die fulltime werkt, krijgt 1659 uur uitbetaald en werkt per schooljaar (afhankelijk van de zomervakantie) ongeveer 40 weken, dus dat is 41,5 uur per werkweek. Van die 41,5 uren geeft een docent volgens de cao maximaal 24 lesuren van 50 minuten, precies 20 klokuren. Voor elke les krijgt hij 65% extra voor 'voor- en nawerk', dus dat is nog eens 13 klokuren. Dan blijft er dus nog 8,5 uur per week over voor 'overige taken', waaronder bijvoorbeeld een mentoraat, de Open Dag en niet altijd even zinvolle vergaderingen vallen.

Mogelijk begrijpt u al waarom ik het woord 'nutteloos' gebruik. Als u een kind heeft op de middelbare school, kunt u zelf waarschijnlijk een lijstje maken met zaken die onder 'voor- en nawerk' vallen, want dat is meer dan lessen voorbereiden en toetsen nakijken. Wat te denken van gesprekken na de les of na school met kinderen? Telefoongesprekken met ouders om de zorg uit te spreken over schoolprestaties? Het beantwoorden van mails van ouders die verantwoording eisen over het cijfer van hun kind of het niet eens zijn met strafwerk? De lijst is haast eindeloos! Wat zijn dan die 'Overige Taken'? Weet u het?

Ik kan u zeggen dat niemand in onderwijsland een pasklaar antwoord heeft! Vandaar dat ik het woord 'nutteloos' gebruikte, want deze categorie is simpelweg niet te definiëren. Zelfs als iemand dat voor elkaar zou krijgen, wie is er dan gek genoeg om precies bij te houden hoeveel uren hij besteedt aan 'voor- en nawerk' en 'overige taken'? Daarvoor zou je ieder personeelslid 40 uur op de Normjaartaak moeten geven, al zullen sluwe directieleden die waarschijnlijk scharen onder het 'voor- en nawerk'... of toch onder 'overige taken'? Snapt u het nog? Ik na 15 jaar onderwijs wel... min of meer.

23 oktober 2017

Differentiatie: het Stokpaardje van de Inspectie van het Onderwijs

Als er één instantie is die onderwijzers haarfijn kan uitleggen hoe het onderwijs in elkaar zou moeten steken, dan is het wel de onderwijsinspectie. In het middelbaar onderwijs kijkt iedere docent dan ook reikhalzend uit naar een bezoek van onderwijsinspecteurs. Die beschikken immers over een buitengewoon scherp oog waarmee ze de sfeer, de cultuur en de kwaliteit van het onderwijs op school binnen een paar uur kunnen vaststellen. Een van de stokpaardjes van deze koffieleuten is "differentiatie", want daarop scoren middelbare scholen vaak een onvoldoende. Maar wat houdt "differentiatie" nu eigenlijk in?

De Van Dale herkent het woord niet, maar het Engelse ‘differentiate’ is gedefinieerd als "herkennen en vaststellen wat iemand anders maakt". En dat doe je als docent vanaf de eerste les. Het is een proces dat geleidelijk en voor de vluchtige bezoeker grotendeels onzichtbaar verloopt. Nadia zit bijvoorbeeld alleen achterin en de rij voor haar is niet bezet. Door haar Gilles de la Tourette heeft ze lichamelijke tics die afleidend zijn. Sinds ze daar zit, leidt ze zelden iemand af. Dankzij een klassengesprek heeft de klas nu begrip voor haar gedrag en krijgt ze geen nare opmerkingen meer naar haar hoofd geslingerd. Esther vindt Engels erg moeilijk, maar durft niet zo goed om hulp te vragen. Daarom zit ze bij mij vooraan, zodat ik gemakkelijk kan zien wanneer ze vastloopt en haar kan helpen zonder dat ze daarom hoeft te vragen. Ze beseft daardoor hoe belangrijk die hulp is, want dankzij die hulp maakt ze haar opgaven beter en krijgt ze meer zelfvertrouwen.

Jordi en Thomas zitten sinds kort naast elkaar. Jordi heeft veel aandacht nodig, maar ik moet mijn tijd verdelen en kan hem dus soms niet optimaal helpen. Thomas is een sociale leerling die zich vaak wat verveelt, omdat hij Engels zo gemakkelijk vindt. Mijn idee om Jordi naast Thomas te zetten heb ik eerst voorgelegd aan Jordi en zijn ouders, daarna aan Thomas. Beiden vonden het prima en daarom zitten ze bij Engels naast elkaar. Jordi krijgt dus niet alleen aandacht van mij, maar ook van een klasgenoot.

Denkt u dat ik daarom een voldoende voor differentiatie krijg van de inspectie? Nog niet bijkans! Maar “I’ll be damned” als ik me de les laat lezen door deze megalomane machtswellustelingen. Volgens mij zouden ze het liefst zien dat ik iedere leerling een gepersonaliseerde handshake geef. Maar zolang de lammeren met Pinksteren niet op het ijs dansen...

30 oktober 2017

Minder, Minder!

Je hoeft geen academicus te zijn om te bedenken dat de eisen die de door PO In Actie geleide ‘coalition of the willing’ stelt aan de nieuwe regering niet al te realistisch zijn: meer geld voor extra onderwijsondersteunend personeel, meer geld om de salarissen gelijk te trekken met het onderwijs en meer tijd om lessen voor te bereiden. Daarnaast willen ze minder administratieve lasten en minder grote klassen. Beseffen ze zich wel dat minder grote klassen betekenen dat je dan meer klassen krijgt en dat je meer bevoegd personeel nodig hebt om die klassen les te geven? Dat je daarvoor ook meer klaslokalen nodig hebt en dat die in de meeste schooltjes pas beschikbaar zijn als de gemeente die laat verbouwen en uitbreiden, waar uiteraard ook weer meer geld voor nodig is?

PO in Actie houdt blijkbaar van wat wijlen Pim Fortuyn altijd zo treffend aanduidde als "dweilen met de kraan open". Ik heb meer sympathie voor de eis van verlaging van de werkdruk en vermindering van de administratieve lasten. Maar in het rijtje ‘minder, minder’ mis ik een voor de hand liggend element: minder lessen! Het superieure Finse onderwijssysteem heeft onderwijskundige argumenten voor handen om het aantal lessen te verminderen. U begrijpt zelf dat je hiermee de werkdruk vermindert, omdat een docent meer tijd heeft om minder lessen voor te bereiden en de vrijgekomen tijd eventueel ook kan gebruiken voor administratief werk.

Dat administratieve werk in het onderwijs is sowieso grotendeels flauwekul. Tijdens mijn zes jaren op de Jenaplanschool St. Lukas in Drachten (begin jaren 80) kreeg ik drie keer per jaar zo’n klein multomapje met twee of drie blaadjes waarop bij de vaardigheden een O, M, V of G stond. Aan het eind van dit ‘rapport’ kon meneer Kruiper heel puntig verwoorden hoe ik in elkaar zat. Hij stak zijn energie niet in een vuistdik dossier met ‘M Kooistra’ en een 8-cijferig leerlingnummer. Meneer Kruiper was een geweldige verhalenverteller, altijd vol enthousiasme en met een gezonde dosis humor. Boven alles stimuleerde hij onze talenten, wees hij ons op onze beperkingen en hielp hij ons persoonlijk te groeien.

Dat is het basisonderwijs waar ik in blijf geloven. Daarom zou ik graag zien dat docenten in het basisonderwijs niet gaan staken, maar overgaan tot burgerlijke ongehoorzaamheid en opgelegd administratief werk weigeren uit te voeren. Een kind is een kind en geen dossier. Dat inzicht kost ons nog geen cent.

6 november 2017

Het Lerarenregister

Uiteraard waren er verschillende redenen waarom ik een jaar geleden besloot het middelbaar onderwijs te verlaten. Dat was geen impulsief besluit, maar het resultaat van een hoop kleine ergernissen die vooral voortkwamen uit zaken die ik niet in eigen hand had. Een zeer ervaren oud-collega maakte steevast dezelfde opmerking wanneer er op een studiedag een spreker 'nieuwe' ideeën over het onderwijs met ons deelde. "Zo, nu weten we weer hoe het moet", zei hij dan grijnzend, om vervolgens over te gaan tot de orde van de dag.

Het Lerarenregister, waar iedere bevoegde docent per 1 augustus 2018 in dient te staan, valt echter niet te negeren. De voorstanders zien dit als een middel om professionalisering van de docenten zichtbaar en controleerbaar te maken. Docenten die zich onvoldoende laten bijscholen, kunnen hun bevoegdheid en hun baan verliezen. Een grote zuivering van het lerarenbestand dus. Het OCW concludeert daarmee dat iemand die zich niet laat bijscholen onbekwaam is en daarom niet voor de klas hoort te staan.

Onzin natuurlijk. Net als in elk vakgebied heb je mensen die door een combinatie van intuïtie en liefde voor het vak hun werk uitstekend doen. In het onderwijs zijn er docenten die elke publicatie over hun vak met liefde verslinden, die er in hun vrije tijd graag met collega's over praten en dat vak met passie en overtuiging uitoefenen. Waarom moet zo iemand zich laten bijscholen? Het OCW denkt ook dat deelname aan een workshop een garantie is voor kwaliteit van onderwijs. Ook flauwekul! Het nut van zo'n workshop is sterk afhankelijk van de inhoud en de vakkundigheid van degene die de workshop geeft. Het kan best inspirerend zijn, maar even vaak is het tijdverspilling.

Het is dan ook niet zo gek dat de voorstanders van het Lerarenregister vooral de clubjes zijn die dit soort workshops organiseren. Die willen deze goudmijn natuurlijk beschermen, zodat ze zelfs de meest ongemotiveerde deelnemer kunnen blijven voorzien van een vinkje 'voldaan'. Zolang die doekoe maar op de rekening van deze grijpgrage gelegaliseerde onderwijsfraudeurs belandt.

Bijscholing moet altijd vraaggerelateerd zijn. Goed onderwijs begint met goede leidinggevenden, voor wie de gesprekkencyclus absolute prioriteit moet hebben, ook over onderwijsvernieuwingen. De leidinggevende kan samen met de docent vaststellen of bijscholing nodig of gewenst is en kan uiteindelijk iemand ontslaan die weigert scholing te volgen. Wie goed functioneert, krijgt een schouderklopje van de baas en kan overgaan tot de orde van de dag.

12 november 2017

Het Onderwijs op de Schop

In plaats van eindeloos (verder) te mekkeren over wat er mis is met het middelbaar onderwijs, ga ik me richten op oplossingen. Daarbij houd ik geen rekening met de huidige wetgeving, omdat ik van mening ben dat de wet in dienst moet staan van het onderwijs en niet andersom. Enfin: spijkers met koppen! Een van mijn grootste bezwaren tegen de huidige opzet van het Centraal Schriftelijk Examen is dat Nederlands en Engels verplicht zijn. Niet alleen dat; samen met het niet-verplichte vak wiskunde vallen ze onder de kernvakkenregeling op havo en vwo. Dat houdt in dat je voor die vakken maar één 5 als eindcijfer mag hebben.

De kernvakkenregeling is mede ingevoerd omdat hbo's en universiteiten klaagden over het taal- en rekenniveau van binnenkomende studenten. Nu vind ik dat an sich een redelijke eis, maar de weg naar een vwo-diploma is voor veel jongeren al in een vroeg stadium geblokkeerd. Op je 11e stelt een Cito-toets (stof genoeg voor een aparte column) al vast welk diploma je kunt gaan halen. Een vwo-advies is dan natuurlijk nog geen garantie voor een vwo-diploma, want je moet dan nog zes jaar lang op hoog niveau blijven scoren (ook op minder zinnige vakken, stof genoeg voor nog een column) om die kans te krijgen.

Er zijn echter voldoende redenen te bedenken waarom een jongere het niet (meer) kan of wil opbrengen om de cijfermatige prestaties te leveren die nodig zijn om te overleven op vwo. Het middelbaar onderwijs rekent zijn leerlingen uiteindelijk af op hun tekortkomingen in plaats van ze te belonen voor hun talenten. In het huidige systeem is het dan ook niet denkbeeldig dat een vwo-leerling met een 4,4 voor Engels en verder alleen maar dikke zessen, zevens en achten toch afstroomt naar de havo.

Nee, ik pleit niet voor afschaffing van Engels en Nederlands als verplicht vak. Maar leerlingen die in zoveel vakken goed zijn, moet je niet afrekenen op hun zwakke punten. Laat die leerlingen hun examen(s) Engels en/of Nederlands doen op het niveau dat op dat moment bij ze past. Wanneer ze op het hbo of de universiteit het belang van deze talen ondervinden, zul je zien dat velen van hen die achterstand goed kunnen maken. Die kans moeten ze krijgen, als de vervolgopleidingen daar de faciliteiten voor inrichten en niet langer verwachten dat de middelbare scholen louter eenheidsworst afleveren.

13 november 2017

Biologie – Who Gives a Fuck?

"Bij biologie wilden ze mij leren hoe bijna onzichtbare beestjes zich ongeslachtelijk voortplanten op de bodem van de oceaan. Who gives a fuck, ik kom daar nooit!" Aldus een slechts lichtelijk schertsende Hans Teeuwen in zijn theaterprogramma 'En Dat Dan Weer Wel' uit 2002. Net als iedere ex-scholier kan ik me wel lesstof herinneren die om één of andere reden is blijven hangen, maar waar ik werkelijk niets aan heb gehad. Een vacuole heeft iets met cellenleer te maken en natuurlijk is daar nog de formule $St = V0.t + ½ at^2$. Ik herinner het me, maar het is kennis waar ik geen bal aan heb gehad. Toch was dit stof waar iedereen zich aan moest onderwerpen.

Ik heb de middelbare school altijd gezien (en ervaren) als een noodzakelijk kwaad: je moet er doorheen om echt ergens te komen en je kunt er beter maar het beste van maken. Mijn fijne motoriek liet te wensen over, dus tekenen en handvaardigheid waren niet aan mij besteed. Ik was ook (eigen)wijs genoeg om te beseffen dat een circuscarrière voor mij een kansloze missie was, maar toch moest ik onvoldoendes incasseren voor onzinnige trucjes als de handstand en dat enge gedraai aan de ringen. Mijn schoolcarrière liep ook ernstige vertraging op, omdat ik werd afgerekend op een gebrekkige kennis over zaken waar ik niets aan had.

Ik heb me tijdens mijn onderwijscarrière ook regelmatig afgevraagd waarom ik kinderen lastigviel met zaken als de 'Present Perfect' en 'Past Continuous'. In het huidige onderwijsstelsel ontkom je er echter nog steeds niet aan. Het is het oude denken, opgelegd door allerlei betweters die het onderwijsprogramma van bovenaf opleggen. Het onderwijs zou zich moeten afvragen welke kennis in de huidige wereld, die de laatste 30 jaar enorm is veranderd, nu werkelijk van belang is. Biologie moet voor alle leerlingen bijvoorbeeld thema's behandelen als voortplanting, voeding en flora en fauna in de natuur, maar ook in de eigen tuin. Alle andere thema's bewaar je lekker voor diegenen die ervoor kiezen het vak te volgen.

Als je op dezelfde manier gaat kijken naar alle vakken, blijkt dus dat we een hele hoop van de traditionele onderwijstijd helemaal niet meer nodig hebben en dat we de traditionele lessen minimaal kunnen halveren! En de vrijgekomen uren gebruiken we dan voortaan om dingen te doen die echt nuttig zijn: voor leerlingen, maar ook voor de docenten zelf. Waarover volgende week meer!

20 november 2017